

ชนะได้ด้วยไมตรี
พระไพศาล วิสาโล

เครือข่ายพุทธธรรมาภิบาล

ชนะได้ด้วยไมตรี

พระไพศาล วิสาโล

เรียบเรียงโดย: พระไพศาล วิสาโล

เลขมาตรฐานสากล: ๙๗๘-๖๑๖-๗๗๕๕-๒๔๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑: กันยายน ๒๕๕๘

จำนวนพิมพ์: ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ออกแบบปก: สันติ-สงบ-เย็น

รูปเล่ม/ภาพประกอบ: วาญญู พรหมธา

จัดทำโดย: เครือข่ายพุทธธิดา

๔๕/๔ ซ.อรุณอมรินทร์ ๓๙

ถ.อรุณอมรินทร์ แขวงอรุณอมรินทร์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๐๒-๘๘๖-๐๘๖๓

๐๒-๘๘๒-๔๓๘๗, ๐๘๖-๓๐๐๕๔๕๘

โทรสาร : ๐๒-๘๘๒-๕๐๔๓

อีเมล : b_netmail@yahoo.com

เว็บไซต์: <http://www.budnet.org>

สนใจสนับสนุนการพิมพ์เผยแพร่ โปรดติดต่อเครือข่ายพุทธธิดา

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาอรุณอมรินทร์ ประเภทออมทรัพย์

ชื่อบัญชี เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

เลขที่บัญชี ๑๕๗-๑-๑๗๐๗๔-๓

หรือธนาคาติ สั่งจ่ายในนาม นางสาวมณี ศรีเพียงจันทร์

ปน.ศิริราช ๑๐๗๐๒ และส่งมาที่เครือข่ายพุทธธิดา

สายด่วนให้คำปรึกษาทางจิตใจผู้ป่วยระยะสุดท้าย

โทรศัพท์ ๐๘๖-๐๐๒๒๓๐๒

คำปรารภ

เมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือถูกเอาเปรียบเบียดเบียน
เรามักหาทางตอบโต้ด้วยคำพูดที่เผ็ดร้อน หรือ
ด้วยการกระทำที่รุนแรงพอๆ กัน แต่ปฏิริยา
ดังกล่าวนอกจากไม่แก้ปัญหาแล้ว กลับทำให้
ปัญหาลุกลามขึ้น สร้างความเดือดเนื้อร้อนใจ
ให้กับเรายิ่งกว่าเดิม และบ่อยครั้งทำให้เราหลง
ติดอยู่ในวังวนแห่งการตอบโต้แก้แค้นไม่รู้จบ ใน
ขณะที่ความโกรธเกลียดก็ฝังแน่นในใจเรามาก
ขึ้น ทำให้จิตใจร้อนรน หาคความสงบไม่ได้

โพนั่นต้องดับด้วยน้ำเย็นฉ่ำใด ความเลวร้าย
ก็ต้องระงับด้วยความดีฉนั้นนั่น นี่มิใช่เป็นแค่
ทฤษฎีหรือหลักการอันสวยหรู หากเป็นความจริง
ที่ปฏิบัติได้และไม่เกินวิสัยปุณุชน ดังมีตัวอย่าง
มากมายของคนที่ไม่เปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นมิตร
โดยอาศัยน้ำใจไมตรี นี่คือการกำจัดศัตรูที่แท้จริง
ขณะเดียวกันก็ปิดช่องมิให้ความเจ็บปวดรวดร้าว

หรือความเคียดแค้นชิงชัง มาคุกคามจิตใจจนอยู่
ร้อนนอนทุกข์ แม้กระทั่งความสูญเสียพลัดพราก
ก็สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ได้ หาก
รับมือด้วยเมตตาและกรุณา หากเราปรารถนา
ชัยชนะ นี่ใช้ใหม่คือชัยชนะที่ประเสริฐและให้ผล
ยั่งยืน เพราะเป็นชัยชนะที่ไม่ก่อเวรและไม่สร้าง
ศัตรู

บทความทั้งห้าในหนังสือเล่มนี้ เคยตีพิมพ์
ในที่อื่นมาก่อนแล้ว ในการพิมพ์ครั้งนี้ได้
จัดทำรูปเล่มให้น่าอ่านมากขึ้น และมีเนื้อหาที่
สอดคล้องกัน หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนเสริม
สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่านในการเอาชนะ
ความทุกข์และภัยทั้งปวงด้วยความดี

พระไพศาล วิสาโล

อาสาฬหปุรณมี

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

คำปรารภ	๓
ถอนพิษความทรงจำอันเจ็บปวด	๗
คำขอที่ยิ่งใหญ่	๑๓
ชนะใจด้วยความดี	๒๓
ชัยชนะที่ยั่งยืน	๒๕
เพราะเอื้ออาทร จึงฆ่าตัดตอน	๓๘

ถอนพิษ ความทรงจำอันเจ็บปวด

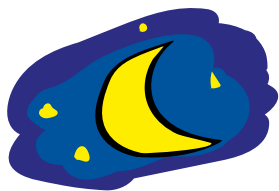
...
ภาวัน

ชีวิตของเราย่อมมีเหตุการณ์มากมายที่
ยากจะลืมเลือนได้ จะพิเศษเพียงใดหาก
เหตุการณ์เหล่านั้นล้วนเป็นเรื่องที่หวานชื่นระรื่น
ใจ แต่ความจริงก็คือมันมักเป็นเรื่องราวที่ขมขื่น
หนาวเหน็บและเจ็บปวด นึกทีไรความเศร้าโศก
โกรธแค้น หรือรู้สึกผิดก็เกาะกุมใจ ครั้งแล้ว
ครั้งเล่าที่อยากกำจัดมันออกไปจากความทรง
จำ แต่ยิ่งพยายามกำจัด มันก็ยิ่งประทับแน่น
ยิ่งผลึกใสมันให้ไกล มันก็ยิ่งโผล่หน้ามาหลอก
หลอน

จะว่าชะตากรรมชอบเล่นตลกกับเราก็ได้ แต่
อันที่จริงแล้วตัวการมิใช่อะไรอื่นเลย หากเป็น
ธรรมชาติของใจเราเอง สิ่งใดที่เราเกลียดหรือ
รู้สึกเป็นปฏิปักษ์ มันจะมีแรงดึงดูดต่อใจของเรา

สังเกตไหมเวลาเราโกรธเกลียดใคร เราจะนึกถึง
คนๆ นั้นบ่อยๆ เศร้าโศกเสียใจเรื่องอะไร มันก็จะ
ยิ่งฝังใจขึ้นมาในใจ แต่นั่นยังไม่เท่าไร ปัญหา
จะเกิดขึ้นเมื่อเราพยายามผลักไสหรือกำจัดมัน
มันยิ่งตามมารบกวนจิตใจบ่อยขึ้น แม้กระทั่งใน
ยามหลับ

ทีอออสเตรเลียเคยมีการทดลองกับนักศึกษา
จำนวน ๑๐๐ คน โดยให้แต่ละคนเลือกความ
นึกคิดมาหนึ่งเรื่องที่เขาไม่ชอบแต่มักปรากฏใน
จิตใจ จากนั้นก็ให้นักศึกษาครึ่งหนึ่งกดข่มความ
คิดนั้นก่อนนอน ๕ นาที เมื่อตื่นขึ้นมาให้ทุกคน
รีบเขียนบันทึกเกี่ยวกับความฝันในคืนนั้นทันที
การวิเคราะห์พบว่า นักศึกษากลุ่มหลังนี้ฝันถึง
ความคิดดังกล่าวมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กดข่มมัน

การทดลองนี้ยืนยันว่ายิ่งอยากกำจัดความคิด
หรือความทรงจำอย่างใดอย่างหนึ่ง มันยิ่งตาม
มารบกวนทั้งในยามตื่นและหลับ

ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น?

การค้นพบทางด้านประสาทวิทยาอาจให้
คำตอบในเรื่องนี้ได้ เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ทำให้
เรารู้สึกเจ็บปวด โกรธแค้น หรือเศร้าโศก ร่างกาย
จะหลั่งฮอร์โมนความเครียด ซึ่งไปกระตุ้นให้อา-
มิกดาลา (สมองส่วนที่ทำงานเกี่ยวกับอารมณ์) ส่ง
การให้มีการบันทึกความจำเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น
ฮอร์โมนดังกล่าวหลั่งออกมาเยอะเท่าไร ความจำ
ในเรื่องนั้นๆ ก็ยิ่งฝังลึกโดยมีอารมณ์ความ
รู้สึกเข้าไปย่ำ

อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากเหตุการณ์เหล่านั้น
จึงเป็นตัวการสำคัญที่ตอกย้ำความทรงจำให้
ประทับแน่นมากขึ้น ยิ่งเจ็บปวดมากเท่าไร ก็ยิ่ง
ลืมเลือนได้ยาก แต่ปัญหาไม่ได้อยู่ตรงนี้นะ
ตอนที่หวนระลึกถึงเหตุการณ์นั้นอีก แล้วเราเกิด
ความรู้สึกเจ็บปวดตามมา แถมยังพยายามจะ
ไปกำจัดมัน ความเครียดที่เกิดจากกระบวนการ
ดังกล่าว ยิ่งทำให้ความทรงจำนั้นฝังลึกมากขึ้น

ดังนั้นถ้าไม่อยากให้มันฝังลึกมากไปกว่านี้
อย่างแรกที่ต้องทำก็คือ อย่าไปรู้สึกเป็นปฏิกิริยา
กับความทรงจำดังกล่าว เมื่อเหตุการณ์ใดๆ ผุด

โพล์ขึ้นมาในใจ อย่าไปหงุดหงิดหรือโกรธเกลียดมัน ปล่อยมันไป ไม่ต้องสนใจมัน รวมทั้งไม่ต้องอยากไปกำจัดมันด้วย เพราะถ้าเราหงุดหงิดใส่มัน โกรธเกลียดมัน หรืออยากกำจัดมันเมื่อไร ฮอร์โมนความเครียดจะหลั่งออกมาและทำให้ความทรงจำในเรื่องนั้นฝังลึกขึ้น

เราไม่อาจเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอดีตได้ แต่เราสามารถเปลี่ยนแปลงท่าทีหรือความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ แทนที่จะพยายามปฏิเสธมัน หรือผลักไสกดข่มความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านั้น เราลองหันมายอมรับมัน หรือวางใจเป็นกลางกับมัน ใหม่ๆ อาจทำได้ยาก แต่เราสามารถฝึกใจได้ ด้วยการนั่งนิ่งๆ ทำใจให้สงบ แล้วค่อยๆ นึกถึงเหตุการณ์นั้น เมื่อความรู้สึกเจ็บปวดเกิดขึ้น ก็ให้รับรู้เฉยๆ โดยไม่พยายามกดข่มหรือปฏิเสธมัน เปิดใจต้อนรับเสมือนเป็นเพื่อนสนิทของเรา หากอยากร้องไห้ก็ขอให้ร้องไห้ออกมา หากมีเพื่อนหรือประจักษ์พยานรับรู้ด้วย ก็ยิ่งดี การที่เรากล้าเปิดเผยเรื่องราวเหล่านี้ให้เขาฟัง แสดงว่าเราทำใจยอมรับมันได้มากขึ้นแล้ว

เมื่อใดก็ตามที่เราวางใจเป็นกลาง สงบ ไม่หวั่นไหวกับเหตุการณ์ในอดีต เหตุการณ์เหล่านั้นก็ไม่อาจบอยบตีหรือหลอกหลอนเราได้อีกต่อไป มันอาจจะไม่เลือนรางในเร็ววัน แต่ก็จจะรบกวนจิตใจเราน้อยลง ถึงจะมาปรากฏในมโนสำนึกอีก แต่ก็ไร้พิษสง ไม่ทำให้เราเจ็บปวดอีก แต่เดิมที่เคยเป็นเสมือนแผลเรื้อรัง ที่ตะตองเมื่อไร ก็เจ็บเมื่อนั้น บัดนี้แผลได้สมานสนิท แม้จะเป็นแผลเป็น แต่ก็ตะตองได้โดยไม่รู้สึกเจ็บปวดอีกต่อไป

ความทรงจำเกี่ยวกับความผิดหวัง พลัดพรากสูญเสียในอดีตนั้น ไม่จำเป็นต้องพ่วงมากับความรู้สึกเจ็บปวด โกรธแค้น เศร้าโศกเสมอไป และมันมิใช่สิ่งเลวร้ายไปเสียหมด แต่ยังสามารถเป็นต้นทุนที่เพิ่มประสบการณ์ชีวิต ทำให้เราเข้มแข็งและมีปัญญามากขึ้น ใช่หรือไม่ว่านี่คือหัวใจสู่ชีวิตที่สงบเย็นและเป็นสุข*

* IMAGE มิถุนายน ๒๕๕๒

คำขอที่ยิ่งใหญ่

พระไพศาล วิสาโล

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นสิ่งจำเป็น
สำหรับความอยู่รอด ไม่ใช่แค่มนุษย์
เท่านั้นที่ตระหนักถึงความจริงข้อนี้ สัตว์เลี้ยง
ลูกด้วยนมอีกหลายชนิดที่อยู่กันเป็นฝูงก็ “รู้”
เช่นกัน สัตว์เหล่านี้รู้ว่ามันไม่อาจอยู่ได้ด้วย
ลำพังตนเอง แต่ต้องพึ่งพาอาศัยตัวอื่นด้วย ความ
สมัครสมานสามัคคีจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่ใน
การอยู่ร่วมกันนั้น การกระทบกระทั่งหรือความ
ขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ในกรณีเช่นนั้น
มันจะอย่างไร?

สัตว์หลายชนิดเลือกใช้วิธี “คืนดี” กัน เมื่อ
ปะทะทะเลาะกันเรื่องอาหาร ไม่นานมันจะกลับ
มาแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เช่น เลียขนหรือ
เอาจมูกใช้ลำตัวของปรบักซ์ที่เพ็งปะทะกัน ปลา
โลมาก็เช่นกัน หลังจากต่อสู้กันแล้ว มันจะเอา
ตัวมาสีกันเบาๆ หรือไม่ก็เอาปากคุนหลังของอีก

ตัว แม้แต่หมาป่าไฮยีนาซึ่งขึ้นชื่อว่าดุร้ายและ
เจ้าอารมณ์ ก็ยังหันหน้าเข้าหากันหลังจากทะเลาะ
กันอย่างดุเดือด มีการเลียตัวหรือถูสีข้างกัน ยิ่ง
ญาติที่สนิทกับมนุษย์ด้วยแล้ว ไม่ว่าชิมแปนซี
กอริลลา หรือโปโนโบ ล้วนเป็นนักคืนดีที่มีลูก
เล่นพรวพรว ไม่ใช่แค่หาหาหรือเกาหลังให้
เท่านั้น หากยังยอมให้ขึ้นคร่อม อย่างหลังนี้เป็น
ลักษณะเด่นของโปโนโบเลยทีเดียว

น่าสังเกตว่าในการคืนดีกันนั้น สัตว์ตัวที่
อ่อนแอหรือพ่ายแพ้ในการต่อสู้จะเป็นฝ่ายริเริ่ม
เข้าหาก่อน (ยกเว้นโปโนโบ ซึ่งตัวที่ชนะจะเป็น
ฝ่ายริเริ่มก่อน) มองจากสายตาของมนุษย์ นี่เป็น
เรื่องของกฎป่าที่ถือว่าอำนาจเป็นใหญ่ ดังนั้นตัว
ที่อ่อนแอก็ต้องสยบยอมตัวที่แข็งแรง แต่มองใน
อีกแง่หนึ่ง จะสังเกตว่าสัตว์เหล่านี้ไม่เคยเถียงกัน
ว่า ใครผิด ใครถูก แน่ละมันคงไม่มีปัญญาพอที่
จะตั้งมาตรฐานถูก-ผิดอย่างมนุษย์ แต่อย่างน้อย
มันก็รู้ว่าการเป็นศัตรูกันนั้นไม่มีผลดีทั้งต่อตัวมัน
เองและต่อทั้งฝูง มันอาจโง่ในหลายเรื่อง แต่มัน
“ฉลาด” พอที่จะรู้ว่า เป็นมิตรกันนั้นดีกว่าเป็น
ศัตรูกัน จะโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการ
ส่งผ่านทางพันธุกรรมก็แล้วแต่ การคืนดีจึงเป็น

สัญชาตญาณอย่างหนึ่งของสัตว์เหล่านี้

ในฐานะที่เป็นสัตว์ชั้นสูง มนุษย์ก็มีสัญชาต-
ญาณคืนดีเช่นเดียวกัน ถึงแม้เราจะเลิกเลียตัว
หรือหาหาให้กันมานานแล้ว แต่เรามีวิธีหลากหลาย
มากในการคืนดีและผูกไมตรีกัน การให้
ของขวัญเป็นตัวอย่างหนึ่ง แต่วิธีหนึ่งที่มีความ
สำคัญมากสำหรับมนุษย์เราก็คือ การขอโทษ

การขอโทษเป็นสิ่งสะท้อนถึงพัฒนาการของ
มนุษย์ จากการอาศัยพลังกำลังเป็นเครื่องตัดสิน
(might is right) มาเป็นการตัดสินโดยอาศัย
ความถูกต้องเป็นใหญ่ (right is might) กล่าว
อีกนัยหนึ่ง การขอโทษได้ช่วยให้การคืนดีพัฒนา
ไปอีกก้าวหนึ่ง แทนที่การริเริ่มคืนดีจะเป็นหน้าที่
ของผู้อ่อนแอ ก็กลายเป็นภาระของผู้ที่ทำผิด
พลาด แม้ว่าผู้นั้นจะมีอำนาจหรือพลังกำลังเหนือ
กว่าก็ตาม

การขอโทษมิใช่เครื่องหมายแสดงความ
อ่อนแอ มีแต่ในอาณาจักรสัตว์เท่านั้นที่ตัว
อ่อนแอเป็นฝ่ายคืนดีก่อน แต่สำหรับมนุษย์ผู้มี
วัฒนธรรมแล้วผู้ที่เอ่ยปากขอโทษก่อนต่างหาก
คือผู้ที่เข้มแข็งกว่า เข้มแข็งเพราะเขากล้ารับผิดชอบ

เข้มแข็งเพราะเขากล้าขัดขึ้นคำบัญชาของอิตาลี
ที่ต้องการประกาศศักดาเหนือผู้อื่น

การขอโทษเป็นเครื่องแสดงถึงความมีอารยะ
ของบุคคลผู้กระทำการดังกล่าว เพราะแสดงให้เห็นถึงความรู้ผิดรู้ชอบในมโนธรรมสำนึกของเขา
เป็นมโนธรรมสำนึกที่บอกเขาว่าความถูกต้อง
เป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าอำนาจ เยอรมนีเป็นประเทศ
ที่ทรงอำนาจยิ่งกว่าโปแลนด์ แต่เมื่อนายวิลลี
บรันด์ท์นายกรัฐมนตรีเยอรมันคุกเข่าต่อหน้า
อนุสาวรีย์วีรชนโปแลนด์ที่กรุงวอร์ซอเมื่อ ๓๕ ปี
ก่อน เพื่อแสดงการขอโทษแทนชาวเยอรมันที่
ก่อกรรมทำเข็ญแก่ชาวโปแลนด์ในสงครามโลก
ครั้งที่สอง เขามีได้ทำให้เยอรมนีตกต่ำหรือ
อ่อนแอลงเลย ตรงกันข้ามเยอรมนีกลับมี
เกียรติภูมิสูงส่งขึ้นในสายตาของชาวโลก เป็น
เกียรติภูมิที่ไม่อาจสร้างขึ้นได้ด้วยแสนยานุภาพ
ทางทหารหรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

การขอโทษ แม้จะกล่าวด้วยถ้อยคำเพียงไม่
กี่คำว่า “ผม (ฉัน) ขอโทษ” แต่ก็มีพลังพอที่จะ
สมานไมตรีที่ขาดสะบั้นให้กลับมั่นคงดังเดิมได้
ในชั่วพริบตา คำขอโทษเปรียบเสมือนน้ำเย็นที่
ดับเพลิงแห่งโทสะ เป็นดั่งมนต์วิเศษที่สยบความ
โกรธ และทำลายความพยาบาทให้ปลาสนาการ
ไป

เด็กคนหนึ่งเสียชีวิตระหว่างการผ่าตัด หนึ่งใน
ในคณะศัลยแพทย์เสียใจมากที่เกิดความผิดพลาดขึ้น
เมื่อออกจากห้องผ่าตัด เขาเดินไปหา
แม่เด็กและกล่าวคำขอโทษ ในเวลาต่อมาแม่ของ
เด็กได้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากหมอ ปรากฏ
ว่าศัลยแพทย์ถูกฟ้องทุกคนยกเว้นหมอผู้นั้น
ผู้เดียว ทนายความของคณะศัลยแพทย์เกิดความ
ฉงนสงสัย แต่หมอผู้นั้นก็ไม่สามารถให้คำตอบ
ได้ ทนายความจึงถามแม่ของเด็กระหว่างการซัก
พยานว่าทำไมถึงไม่ฟ้องหมอผู้นั้นด้วย คำตอบ
ของเธอก็คือ “เพราะเขาเป็นคนเดียวที่ใส่ใจ”

มีคำไม่กี่คำที่สามารถเยียวยาจิตใจของผู้สูญเสียและเจ็บปวดได้ หนึ่งในนั้นคือคำขอโทษ แต่
ทุกวันนี้คำขอโทษกลับเป็นคำที่ผู้คนเปล่งออกมา

ได้ยากที่สุด คนจำนวนไม่น้อยกลัวว่าการขอโทษเป็นการเปิดเผยจุดอ่อนของตน และเปิดช่องให้ผู้อื่นเล่นงานตนได้ หากหมอบขอโทษก็แสดงว่ายอมรับผิด เท่ากับเปิดช่องให้ผู้เสียหายทำการฟ้องร้องได้ ดังนั้นจึงปิดปากเงียบ แต่ใช่หรือไม่ว่าการกระทำเช่นนั้นกลับทำให้ความขัดแย้งลุกลามมากขึ้น เพราะยั่วให้อีกฝ่ายทำการตอบโต้หรือกดดันด้วยวิธีที่รุนแรงขึ้น จนอาจลงเอยด้วยความเสียหายของทั้งสองฝ่าย

ทุกวันนี้เราใช้ “หัว” กันมากเกินไป จึงนึกถึงแต่ผลได้กับผลเสีย เราใช้ “ใจ” กันน้อยลง จึงไม่รู้ลึกถึงความทุกข์ของผู้ที่เจ็บปวดจากการกระทำของเรา ยิ่งไปกว่านั้นนับวันเราจะมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีกันน้อยลงทุกที การคิดคำนวณถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นทำให้เราปิดใจไม่รับรู้ความเจ็บปวดของเพื่อนมนุษย์ และเฉยชาต่อเสียงร้องของมโนธรรมสำนึกภายใน แต่เราจะรู้หรือไม่ว่าการกระทำเช่นนั้นยิ่งทำให้จิตใจของเราแข็งแกร่ง และลดทอนความเป็นมนุษย์ของเราให้เหลือน้อยลง

การขอโทษอาจทำให้เรารู้สึกเสียหน้า แต่แท้จริงแล้วตัวที่เสียหน้านั้นคือกิเลสมารต่างหาก เมื่อเราขอโทษ สิ่งที่จะเสียไปคืออหังการของอัตตา แต่สิ่งที่เราจะได้มานั้นมีคุณค่ามหาศาล นอกจากมิตรภาพแล้ว เรายังฟื้นฟูความเป็นมนุษย์และความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้กลับคืนมา

อย่าโยนหน้าที่ให้ศาลเป็นผู้ตัดสินความถูกผิด ไม่ว่าจะทำอะไรไปก็ตาม ควรให้มโนธรรมสำนึกในใจของเราเป็นเครื่องตัดสิน เมื่อผิดควรยอมรับด้วยตนเองว่าทำผิด ไม่ใช่ให้ศาลเป็นผู้ตัดสิน เพราะหากปล่อยให้เป็นที่ของศาลหรือใครก็ตาม ไม่ช้าไม่นานสำนึกในความผิดชอบชั่วดีของเราก็จะปลาสนาการไป ถึงตอนนั้นเราจะยังมีความเป็นมนุษย์อยู่อีกหรือ

อันที่จริงการขอโทษไม่จำเป็นต้องหมายถึงการยอมรับผิดเสมอไป เมื่อดารา ยอดนิยมนักแสดง ครรภ์ก่อนแต่ง แม้เธอจะไม่เห็นว่ามันเป็นความผิด แต่ก็สมควรที่เธอจะเอ่ยปากขอโทษที่ทำให้แฟน ๆ เจ็บปวดหรือผิดหวังในตัวเธอ คำขอโทษไม่ได้เกิดจากสำนึกในความผิดพลัดเท่านั้น หากยังเกิดจากความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในความทุกข์

ของเขา และพร้อมรับผิดชอบในความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นเพราะเรา

การขอโทษไม่ใช่เรื่องยาก ขอเพียงแค่เปิดใจรับรู้ความทุกข์ของผู้อื่น เมื่อนั้นความเห็นอกเห็นใจก็จะตามมา จิตใจของเราจะอ่อนโยนและพร้อมที่จะช่วยปลดปล่อยเขาให้พ้นจากทุกข์ ถึงตอนนั้นคำขอโทษจะออกมาเองโดยแทบไม่ต้องพยายาม ด้วยการขอโทษ เราไม่เพียงลดทอนความเจ็บปวดของเขาเท่านั้น แต่ยังช่วยปลดปล่อยทั้งเราและเขาให้พ้นจากวังวนแห่งความขัดแย้งและการเป็นปฏิปักษ์กัน

มนุษย์เรายากที่จะหลีกเลี่ยงการทำร้ายกันได้ โดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การรู้จักขอโทษช่วยให้เราคืนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่ต้องอำนาคเป็นใหญ่ บ้านเมืองจะมีความสุขมากกว่านี้หากผู้มีอำนาจรู้จักขอโทษผู้ด้อยอำนาจ พ่อแม่รู้จักขอโทษลูก เจ้านายรู้จักขอโทษลูกน้อง เจ้าอาวาสรู้จักขอโทษลูกวัด หมอรู้จักขอโทษคนไข้ และนายกรัฐมนตรีรู้จักขอโทษประชาชนกัน

การขอโทษเป็นวิธีสร้างสันติที่สิ้นเปลืองน้อยที่สุด เพราะอาศัยถ้อยคำเพียงไม่กี่คำ เป็นเพราะ

เราไม่รู้จักขอโทษกัน จะเพราะกลัวเสียหน้าหรือเพราะอหังการก็ตาม เราจึงสูญเสียกันอย่างมากมาย ยิ่งใช้ความรุนแรงต่อกันทั้งโดยวาจาและการกระทำด้วยแล้ว ความสูญเสียก็ยิ่งทวีคูณ

ไม่มีการขออะไรที่ยิ่งใหญ่กว่าการขอโทษ เพราะเป็นการขอที่ไม่ได้ออกมาจากจิตที่เห็นแก่ตัว แต่มาจากจิตที่มีมโนธรรมสำนึก รู้สึกรู้สากับความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ และอ่อนน้อมถ่อมตนไว้รอหังการ เป็นการขอที่ไม่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกสูญเสียเลยแม้แต่น้อย

คำขอโทษเป็นประดิษฐกรรมอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ไม่ใช่เพราะมันทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์เท่านั้น หากยังเพราะช่วยให้มนุษย์คืนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่ใช้ความฉลาดที่ได้มาเพื่อการทำลายล้างกันเท่านั้น*

* มติชน ธันวาคม ๒๕๔๘

ชนะใจด้วยความดี

...

ภาวัน

ถ้าคุณเจอคนขี้โกง คุณจะอย่างไรหาก
เขามาขอเงินคุณหรือคิดจะหาประโยชน์
จากคุณอยู่เสมอ

เป็นธรรมดาที่คุณจะตอบปฏิเสธหรือบ้าย-
เบี่ยง เรื่องอะไรจะยอมให้เขาโกงคุณ เอาเงินไป
ช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนยังจะดีเสียกว่า

แต่ “พรชัย” คิดอีกแบบหนึ่ง

วันหนึ่งเพื่อนมาขอสินค้านำมาขายร่วมกันจาก
ร้านของเขาไปขาย พร้อมกับยืนยันว่าพรชัยนี้จะ
เอาเงินมาจ่าย เขารู้ดีว่าเพื่อนคนนี้นิสัยไม่ซื่อ
แต่ก็ยอมให้สินค้าแก่เขาไป แล้วเขาก็หายตัวไป
อย่างที่คาดไว้

หนึ่งเดือนต่อมา พรชัยพบเพื่อนคนนั้นโดย
บังเอิญ เขาตกใจมาก ขอโทษที่ผิดนัด พร้อม
กับแก้ตัวว่า เขากำลังมีปัญหาการเงินเนื่องจาก

บิดาป่วยหนัก แทนที่พรชัยจะคาดคั้นกลับตอบว่า “ไม่เป็นไรหรอก เราเข้าใจคุณดี ถ้าคุณมีคุณก็คงเอามาจ่ายคืนเราแล้วละ คนอย่างคุณเป็นคนมีศักดิ์ศรี เงินแค่นี้ไม่โกงเราหรอก” แล้วพรชัยก็ถามถึงอาการของบิดาของเขา จากนั้นก็ควักเงินพันบาทหยดใส่มือ พร้อมกับบอกว่าฝากให้ช่วยซื้อผลไม้และสิ่งจำเป็นให้แก่บิดาของเขาด้วย

คืนนั้นเขามาหาพรชัย ไม่ได้มาเพื่อคืนเงิน แต่มาขอเบิกสินค้าจากร้านของเขาอีก พร้อมกับยืนยันมั่นเหมาะว่าจะเอาเงินมาส่งในวันรุ่งขึ้น แต่ก็ได้ไม่ได้มาตามนัดเช่นเคย เขาดูเหมือนจะได้ใจ เพราะหลังจากนั้นก็ยังทำเช่นนี้อีกสามครั้ง แต่พรชัยก็ให้ของแก่เขาไปทุกครั้ง โดยไม่เคยบ่นหรือด่าเขา แถมยังฝากเงินไปให้บิดาเขาอีก

ครั้งสุดท้ายที่มาเบิกของ เขาถึงกับอึ้ง มองหน้าพรชัยด้วยความซาบซึ้งใจ แล้วบอกพรชัยว่า “คุณคือเพื่อนที่ดีที่สุดในชีวิตของผม” แล้วเขาก็จากไป หลังจากนั้นไม่นานเขาก็ฝากเพียรหาเงินมาจ่ายพรชัยจนครบ ใช้แต่เท่านั้นยังหาลูกค้ามาให้เขาอีกมากมาย กลายเป็นว่าเขาได้ผลตอบแทนกลับคืนมามากกว่าที่เสียไป พรชัย

เล่าว่านับแต่นั้นเขาไม่เคยถูกเพื่อนคนนี้คดโกงอีกเลย

คนที่มิมีนิสัยคดโกงย่อมรู้สึกกระหึ่มใจหากสามารถหลอกคนได้สำเร็จ เขาอาจไม่รู้สึกละอายเพราะคิดว่าเป็นเรื่องการชิงไหวชิงพริบ แต่ความรู้สึกของเขาจะเปลี่ยนไปเมื่อเจอคนที่มีน้ำใจกับเขา ไว้เนื้อเชื่อใจเขา สิ่งที่พรชัยทำกับเพื่อนผู้คดโกง ดูเหมือนจะทำให้ฝ่ายหลังได้ใจ แต่ในที่สุดพรชัยต่างหากที่เป็นฝ่าย “ได้ใจ” ของเพื่อน

หลังจากที่หลอกหลวงมาได้หลายครั้ง ในที่สุดเขาก็แพ้ความดีของพรชัย แต่ถ้ามองให้ลึกลงไป ชัยชนะได้เกิดขึ้นแล้วในจิตใจของเขา เขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ก็เพราะความดีในใจเขาสามารถเอาชนะความชั่วร้ายภายในได้ คนทุกคนย่อมมีความดีอยู่ในจิตใจ แต่สาเหตุที่บางคนทำความชั่ว ก็เพราะความดีนั้นไม่มีพลังเพียงพอ ความชั่วร้ายซึ่งมีพลังเหนือกว่า จึง

สามารถบงการให้เขาทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อใดก็ตามที่ความดีในใจนั้นมีพลังก็สามารถปราบความชั่วร้าย ส่งผลให้เขาเปลี่ยนมาทำความดีได้

จะว่าไปสิ่งที่พรชัยทำก็คือการปลุกกระตุ้นความดีในใจเพื่อนให้กลับมามีพลัง จนสามารถมีชัยเหนือความเหินแกล้วในใจเขาได้ แต่แทนที่จะเป็นการกระตุ้นด้วยคำพูด พรชัยกระตุ้นด้วยการทำความดีมีน้ำใจกับเขาอย่างไม่ย่อท้อ

จะทำการพรชัยได้ต้องมีศรัทธาในความดี ทั้งความดีที่ทำต่อผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ และความดีที่มีอยู่ในใจของผู้นั้น ขณะเดียวกันก็ต้อง “ใจถึง” ด้วย คือไม่เสียดายเงินที่สูญเสียไป พูดอีกอย่างคือกล้าที่จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

มิใช่แต่คนคดโกงเท่านั้น แม้แต่คนที่มั่งร่ำรวย ก็ยังอ่อนไหวต่อความดีที่ได้รับจากอีกฝ่าย

ไม่กี่วันหลังจากเกิดเหตุการณ์นองเลือด ๑๙ พฤษภาคม คนเสื้อแดงกลุ่มหนึ่งได้ตอบโต้ด้วยการพยายามเข้าไปบุกเผาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดยโสธรซึ่งมีความใกล้ชิดกับสันติอโศก ด้วยความเข้าใจว่าเป็นพวกเสื้อเหลือง

ชาวบ้านในชุมชนนั้นแทนที่จะแจ้งตำรวจหรือระดมคนมาตริ่งด้านผู้บุกรุก กลับเข้าไปพูดคุยด้วย แล้วสอบถามว่า “นี่มากันเยอะแยะ กินอะไรมาหรือยัง คงจะเหนื่อย รอสักครู่ละ จะทำก๋วยเตี๋ยวเลี้ยง” จากนั้นก็ทำก๋วยเตี๋ยวเลี้ยงเป็นการใหญ่

กลุ่มคนเสื้อแดงนึกไม่ถึงว่าจะเจอการต้อนรับแบบนี้ จึงชะงัก แทนที่จะบุกเผาก็รอกินก๋วยเตี๋ยวแทน เมื่อกินเสร็จ ก็แยกย้ายกลับไป ชุมชนแห่งนั้นจึงรอดพ้นจากการถูกเผาทำลาย

เวลาคิดจะเอาชนะผู้อื่น ผู้คนส่วนใหญ่มักนึกถึงการใช้กำลังที่เหนือกว่า ดีกว่านั้นก็คือเอาชนะด้วยเหตุผล แต่ไม่มีชัยชนะใดที่ยั่งยืน และประเสริฐกว่าการชนะใจด้วยความดี

ชัยชนะที่ยั่งยืน

...

พระไพศาล วิสาโล

ในการอบรมคราวหนึ่ง วิทยากรได้ชูกำปั้นขึ้น และเชิญชวนให้ทุกคนในห้องหาทางทำให้เขาแบมือออกมา คนแล้วคนเล่าลุกขึ้นมำงัดแะกำปั้นของเขา พยายามดึงนิ้วของเขาให้ถ่างออก หรือไม่ก็บีบข้อมือของเขาโดยหวังว่าความเจ็บปวดจะทำให้เขาคลายกำปั้น แต่ก็ไม่ได้ผล

ถ้าเป็นคุณ จะทำอย่างไร ?

ชายผู้หนึ่งเดินตรงมาหาเขาด้วยหน้าตาขมขื่น แล้วก็พนมมือไหว้ เขายกมือไหว้ตอบทันที สักพักคนในห้องจึงสังเกตว่ากำปั้นของเขาได้คลายออกแล้ว

โดยไม่ได้ใช้กำลังอย่างคนอื่นๆ เลย ชายผู้นี้สามารถทำให้วิทยากรคลายกำปั้นออกมาได้ เขาเพียงแต่แสดงไมตรีด้วยการพนมมือไหว้เท่านั้น

คุณเป็นคนหนึ่งหรือไม่ที่คิดอย่างชายผู้นี้ ถ้าใช่คุณเป็นคนส่วนน้อยมากๆ เพราะจากประสบการณ์ของวิทยากร คนส่วนใหญ่คิดแต่การเอาชนะเขาด้วยกำลัง ไม่ว่าหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ มีไม่กี่คนที่คิดจะชนะใจเขา ถ้าไม่ด้วยการไหว้ ก็ด้วยการยื่นดอกไม้หรือยื่นมือมาทักทายเขา

กิจกรรมเล็กๆ นี้ออกอะไรบ้างใหม่เกี่ยวกับวิธีคิดของผู้คนส่วนใหญ่ในเวลานี้ ใช่หรือไม่ว่าเราคิดถึงการใช้กำลังมากกว่าวิธีการที่สันติ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นกับใครก็ตาม เราคิดแต่จะเอาชนะด้วยกำลังยิ่งกว่าการชนะใจ แต่กิจกรรมเดียวกันนี้เองก็บอกเราว่าวิธีการที่สันตินั้นสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าแม้ในกรณีที่คุณเหมือนว่าต้องใช้กำลังเท่านั้นเป็นทางออก การใช้ไมตรีนั้นสามารถทำให้อีกฝ่าย “ยอมจำนน” ได้ หรือพูดให้ถูกต้องกว่านั้นก็คือ “ชนะ” ทั้งสองฝ่าย เพราะขณะที่วิทยากรได้มิตรภาพ อีกฝ่ายก็สามารถคลายกำปั้นเจ้าปัญหาออกมาได้

จริงอยู่กิจกรรมนี้เป็นแค่เกม ในชีวิตจริงเราคงไม่คิดจะใช้กำลังแก้ปัญหากับใคร แต่ใช่หรือ

ไม่ว่าเมื่อมีข้อขัดแย้งกับใคร คนส่วนใหญ่นิยมใช้วิธี “แรงมาก็แรงไป” ถ้าเขาโกรธมา ก็โกรธไป ต่ามา ก็ต่ไป การใช้วิธีที่นุ่มนวลหรือใช้ความดีเข้าเผชิญมักจะถูกมองข้ามไป หรือถูกบดบังไปเพราะเข้าใจว่าไม่ได้ผล แต่ในความเป็นจริงวิธีการดังกล่าวก็ได้ผลไม่น้อยไปกว่าในเกม “คลายกำปั้น” ข้างต้น

สตีเวน สปีลเบิร์ก ผู้กำกับและนักสร้างหนังชื่อดังแห่งฮอลลีวูด เล่าว่าเมื่ออายุ ๑๓ ปีชีวิตของเขาเหมือนตกอยู่ในนรก เพราะที่โรงเรียนมีอันธพาลวัย ๑๕ คนหนึ่งชอบทำร้ายเขา ทั้งทุบตีและขว้างปาระเบิดไข่น้ำใส่เขา เขาทนสภาพนี้อยู่นาน แล้ววันหนึ่งเขาก็เข้าไปหาอันธพาลคนนั้นและพูดว่า “เธอรู้ไหม ฉันกำลังถ่ายทำหนังเรื่องสู้กับนาซี เธออยากเล่นบทพระเอกไหม ?” ที่แรกอันธพาลหัวเราะใส่เขา แต่ในที่สุดก็ตกลง สปีลเบิร์กเล่าว่า หลังจากถ่ายทำวิดีโอเสร็จอันธพาลคนนั้นได้กลายมาเป็นเพื่อนสนิทของเขา

การที่สปีลเบิร์กให้การยอมรับเขาและเปิดโอกาสให้เขาได้เป็นพระเอก มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนเขาจาก “ศัตรู” ให้กลายเป็นมิตรได้

เพราะลึกลับ วัยรุ่นคนนั้นก็ไม่ได้ต้องการอะไรมากไปกว่าการได้รับความยอมรับ สปีลเบิร์กชนะใจเขาด้วยการยื่นโมتریให้แทนที่จะตั้งตัวเป็นศัตรูหรือยอมจำนนต่ออำนาจบาตรใหญ่ของเขา

น้ำใจโมตรีไม่เพียงแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้คลี่คลายไปในทางที่ดีเท่านั้น หากยังสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ด้วย

นักธุรกิจไทยผู้หนึ่งได้เล่าถึงประสบการณ์เมื่อครั้งไปเรียนหนังสือในเมืองบอสตันว่า เธอเคยถูกคนผิวดำล้อกคอกและเอามีดี้ข่มขู่รอสัญญาณไฟเขียวบนเกาะหน้ามหาวิทยาลัย เมื่อโจรพบว่าในกระเป๋าของเธอมีเงินแค่ ๒๐ ดอลลาร์ ก็ไม่พอใจ เขาขุ่นเคืองหนักขึ้นเมื่อพบว่าเธอไม่มีนาฬิกา แหวนและกำไลเลยสักอย่าง เขาจึงถามเธอว่า “เป็นคนเอเชียมาเรียนที่นี่ได้ก็ต้องรวยไม่ใช่หรือ ?” เธอตอบว่า “สำหรับฉันนะไม่ใช่ เพราะได้ทุนมา” แล้วโจรก็ย้อนกลับมาถามถึงเงิน ๒๐ ดอลลาร์ว่าจะเอาไปทำอะไร เธอตอบว่า เอาไปซื้อไข่ เขาถามเธอว่าเอาไข่ไปทำอะไร “เอาไปต้มกินได้ทั้งอาทิตย์” เธอตอบตามความจริงเพราะตอนนั้นการเงินฝืดเคือง

ระหว่างที่โต้ตอบกันอยู่นั้น ยามหน้ามหาวิทยาลัยเห็นผิวดังเกต จึงยกหูโทรศัพท์เรียกตำรวจ เธอมองเห็นพอดีก็เลยบอกมือว่า “ไม่ต้องๆ เราเป็นเพื่อนกัน” โจรได้ยินเช่นนั้นก็งง ถามว่า “คุณรู้จักกับผมตั้งแต่เมื่อไหร่ ?” “ก็เมื่อกี้ไง” เธอตอบ

โจรเปลี่ยนท่าทีไปทันที หลังจากสนทนาพักใหญ่ โจรไม่เพียงแต่จะคืนเงินให้เธอ หากยังพาเธอไปซื้อไปและซื้ออาหาร ๓ ถังใหญ่ พร้อมทั้งหิ้วมาส่งถึงหน้ามหาวิทยาลัย แล้วยังแถมเงินอีก ๕๐ ดอลลาร์

เรื่องนี้ยังไม่จบเพราะวันรุ่งขึ้นเธอนำเงิน ๕๐ ดอลลาร์นั้นไปซื้อเครื่องปรุงอาหารไทยแล้วไปเยี่ยมบ้านเขาเพื่อทำต้มยำกุ้งให้กินกันทั้งครอบครัว นับแต่นั้นทั้งสองฝ่ายก็ไปมาหาสู่กัน เธอเล่าว่าทุกวันนี้หากมีธุระไปบอสตันก็จะไปแวะเยี่ยมครอบครัวนี้ทุกครั้ง

น้ำใจโมตรีและความดีนั้นมีพลังที่สามารถเปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดี และเปลี่ยนภัยคุกคามให้เป็นสะพานสานมิตรภาพได้ ใช่หรือไม่ว่าการกำจัดศัตรูที่ดีที่สุดก็คือการเปลี่ยนเขามาเป็นมิตร

นั่นเอง นี่คือชัยชนะที่ให้ผลยั่งยืนกว่าชัยชนะด้วยกำลังที่เหนือกว่า

พลังของน้ำใจไมตรีและความดีนั้นอยู่ที่การดึงเอาคุณธรรมและความเป็นมนุษย์ของอีกฝ่ายหนึ่งออกมาแม้จะซ่อนเร้นหรืออยู่ลึกเพียงใดก็ตาม ในทางตรงกันข้ามการใช้พลังกำลังและความรุนแรงมีแต่จะดึงเอาความโกรธเกลียดและคุณสมบัติทางลบของคู่กรณีออกมาปะทะกัน ผลก็คือความขัดแย้งลุกลามจนกลายเป็นความรุนแรง หรือทำให้ความรุนแรงได้ระดับจนยากแก่การระงับ เวิร์ดอาจระงับด้วยการจองเวิร์ดก็เพราะเหตุนี้

น้ำใจและไมตรีไม่เพียงสามารถชนะใจคู่กรณีในความขัดแย้งระหว่างบุคคลเท่านั้น หากยังมีอานุภาพแม้กระทั่งในความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนที่ลุกลามจนกลายเป็นสงครามระหว่างกัน การหยิบน้ำใจและไมตรีให้แก่ผู้จับอาวุธต่อสู้เมื่อ ๒๕ ปีก่อนมีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้รัฐบาลได้รับชัยชนะในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) หลังประกาศนโยบาย ๖๖/๒๓ ชัยชนะในระดับ

ประเทศเกิดขึ้นได้อย่างไร คำตอบนั้นสามารถแลเห็นได้จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับชัยชนะในพื้นที่แห่งหนึ่งที่จังหวัดน่าน ซึ่งเคยเป็นฐานที่มั่นของพคท.

พื้นที่แห่งนั้นมีชาวม้งเป็นผู้ปฏิบัติงานและแนวร่วมที่สำคัญ แล้ววันหนึ่งก็มีข่าวว่าทหารได้ “จับ” แกนนำและแนวร่วมที่เป็นชาวม้งไปหลายคน อดีตสมาชิกพคท.คนหนึ่งเล่าว่าเมื่อได้ยินข่าวนั้นก็มั่นใจว่าชาวม้งเหล่านั้นต้องประสบชะตากรรมที่เลวร้ายแน่ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อพคท.เพราะจะทำให้มีชาวม้งอีกหลายคนเข้าร่วมกับพคท.มากขึ้น แต่ปรากฏว่าไม่กี่วันต่อมาชาวม้งเหล่านั้นก็กลับมาอย่างปลอดภัย พวกเขาเล่าว่าทหารปฏิบัติกับพวกเขาอย่างดี อีกทั้งยังพาไปกินก๋วยเตี๋ยวและไปเที่ยวในเมือง เสร็จแล้วก็ปล่อยกลับมา ชาวม้งเหล่านั้นพูดว่า “ต่อไปนี้พวกผมไม่ขึ้นเขาอีกแล้ว” เมื่อได้ยินเช่นนั้นอดีตสมาชิกพคท. ผู้นั้นก็เห็นลางร้าย เขาถึงกับพูดขึ้นว่า “เราแพ้ทางเขาแล้ว”

ใช่หรือไม่ว่ายิ่งรัฐใช้ความรุนแรงมากเท่าไรในการปราบผู้ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ยิ่ง “เข้าทาง” ของเขา

ชั้นเท่านั้น การหยิบยื่นน้ำใจไมตรีและใช้สันติวิธีเท่านั้นที่จะทำให้เขา “แพ้ทาง” เพราะถึงจะยังชนะใจเขาไม่ได้ แต่ก็สามารถชนะใจและดึงประชาชนที่เป็นแนวร่วมของเขาให้กลับมาเป็นมิตรกับเจ้าหน้าที่รัฐได้ นี่คือปัจจัยแห่งชัยชนะที่ยั่งยืนซึ่งอาวุธปืนไม่สามารถสร้างขึ้นได้*

* โพสต์ทูเดย์ ตุลาคม ๒๕๔๘

เพราะเอื้ออาทร จึงฆ่าตัดตอน

พระไพศาล วิสาโล

วัยรุ่นอายุสิบสี่ก่อดศีลสะเทือนขวัญ สังหารเด็กหนุ่มคนหนึ่งถึงแก่ความตายเพื่อแสดงความแค้นกล้าให้เพื่อนๆ ในแก๊งเห็น แม้ของผู้ตายเจ็บปวดร้าวร้ายยิ่งนัก ทุกครั้งที่มีการสืบทายในศาล เธอเข้าไปนั่งฟังอย่างสงบและนิ่งเงียบ มีประโยคเดียวเท่านั้นที่ออกจากปากเธอ นั่นคือหลังจากที่ศาลตัดสินจำคุกฆาตกรวัยรุ่น เธอเดินตรงเข้าไปหาเขา แล้วพูดว่า “ฉันจะฆ่าเธอ”

หลังจากนั้นหกเดือน เธอก็เริ่มไปเยี่ยมวัยรุ่นผู้นั้น แล้วฝากเงินค่าบุหรีให้เขาก่อนจากนั้น

นับแต่นั้นเธอก็ไปเยี่ยมเขาบ่อยขึ้น แต่ครั้งก็เอาอาหารและของฝากไปให้ เมื่อคุ้นเคยกับเขา

เธอจึงรู้ว่า มีเธอคนเดียวเท่านั้นที่ไปเยี่ยมเขา เขาไม่มีญาติพี่น้องเลยเพราะเป็นเด็กข้างถนน

เมื่อใกล้พ้นโทษจำคุกสามปี เธอทราบว่ายายหนุ่มยังไม่รู้ว่าจะไปทำมาหากินอะไรหลังจากออกจากคุก เธอจึงหางานให้เขาทำ แล้วชวนเขามาพักในบ้านของเธอ

แปดเดือนผ่านไปไม่มีอะไรเกิดขึ้น แล้วเย็นวันหนึ่งเธอก็เรียกเขาไปคุยในห้อง เธอเริ่มต้นด้วยคำถามว่า “เธอจำได้ไหมตอนที่อยู่ในศาล ฉันพูดว่าจะฆ่าเธอ?” ชายหนุ่มพยักหน้า เธอจึงพูดต่อว่า “ฉันไม่ต้องการเห็นคนที่ฆ่าลูกฉันยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ฉันต้องการให้เขาตาย เพราะเหตุนี้แหละฉันจึงไปเยี่ยมเธอและเอาของไปให้ เพราะเหตุนี้แหละฉันจึงหางานให้เธอและให้เธออยู่บ้านฉัน” ถึงตรงนี้ชายหนุ่มไม่แน่ใจว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป แล้วแม่ของผู้ตายก็พูดต่อไปว่า

“ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเธอ ตอนนี้นำตัวผู้ร้ายคนนั้นได้จากไปแล้ว ทีนี้ฉันจะถามเธอล่ะว่า ในเมื่อลูกของฉันจากไปแล้ว เจ้าฆาตรกรก็จากไปแล้วเช่นกัน เธอยังอยากจะอยู่ที่นั่นอีกหรือเปล่า ฉันอยากรับเธอเป็นลูกหากเธอไม่ว่าอะไร”

ในที่สุดเธอได้กลายเป็นแม่ของคนที่ยาฆ่าเธอ ส่วนฆาตรกรผู้หลงผิดก็ได้แม่ซึ่งเขาไม่เคยมีมาก่อนในชีวิต

เรื่องนี้เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเมื่อหลายปีก่อน ฆาตกรรมของผู้เป็นแม่ในเรื่องข้างต้นมิได้แตกต่างจากผู้หญิงอีกหลายคนในโลกที่ต้องสูญเสียลูกไปด้วยน้ำมือของคนสันดานที่มีพฤติกรรมดัง “สวะสังคม” เมื่อประสบเหตุการณ์เช่นนี้ คนส่วนใหญ่คงไม่ปรารถนาอะไรนอกจากการเห็นฆาตรกรถูกฆ่าให้ตายตกตามกัน ผู้เป็นแม่ในเรื่องนี้ก็เช่นกัน เธอต้องการ “ฆ่า” ฆาตรกรคนนั้นด้วยตัวเอง แต่การฆ่าของเธอไม่เหมือนของคนอื่น เธอ “ฆ่า” ฆาตรกรด้วยการทำให้ความเป็นฆาตรกรของวัยรุ่นคนนั้นดับสูญไป และให้ความดีเข้ามาฝังฝังในตัวเขาแทน

ไม่มีวิธีใดที่จะ “ฆ่า” ฆาตรกรได้ดีไปกว่าวิธีนี้ อีกแล้ว การฆ่าด้วยปืนผาหน้าไม้ แม้ทำให้ฆาตรกรคนหนึ่งตายไป แต่ก็บ่มเพาะฆาตรกรคนใหม่มาแทนที่ ฆาตรกรคนนั้นอาจได้แก้แค้นที่พี่น้องหรือลูกหลานของผู้ตายที่เคียดแค้นพยาบาทหรือคนที่รับรู้เหตุการณ์แล้วซึมซับรับเอาวิธี

รุนแรงดังกล่าวมาไว้กับตัว แนนหะฆาตกรอีกคนหนึ่งที่มาดมเข้าไปไม่ได้ก็คือคนที่ลงมือฆาตกรในนามความยุติธรรมนั่นเอง

ผู้เป็นแม่ในเรื่องนี้ไม่เพียงทำให้ฆาตกรคนหนึ่งตายจากไป หากยังทำให้มีคนคิดคนหนึ่งเกิดขึ้นมาแทนที่ เป็นการสิ้นสุดวัฏฏะแห่งความรุนแรงและความเคียดแค้นพยาบาท สมกับพุทธภาษิตว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” และ “พึงชนะความชั่วด้วยความดี”

การฆ่าแบบนี้ใช่ใหม่ที่เป็นการตัดตอนวงจรอุบาทว์ได้อย่างสิ้นเชิง เป็นการฆ่าตัดตอนทีประเสริฐอย่างยิ่ง ฆ่าตัดตอนแบบนี้จะทำได้ ต้องอาศัยความเอื้ออาทรอย่างยิ่ง เป็นความเอื้ออาทรต่อฆาตกรด้วยตระหนักว่า เขาไม่เคยได้พบพบความอบอุ่นในชีวิตเลยจึงมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเช่นนั้น ความเอื้ออาทรอย่างนี้เกิดขึ้นได้ เพราะมีศรัทธาในมนุษย์ว่าสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ หากมีใครสักคนที่รักเขา เห็นคุณค่าของเขา

การฆ่าด้วยอาวุธนั้น ไม่มีใครเป็นฝ่ายได้เลย มีแต่เสียทั้งสองฝ่าย ฆาตกรนั้นสูญเสียชีวิต ส่วน

ผู้ฆ่าหรือผู้สนับสนุนให้ฆ่า แม้จะได้ความสะใจ แต่ก็ได้สร้างวิบากกรรมให้แก่ตนเอง ไม่ช้าก็เร็ว ผลร้ายย่อมตกถึงตัว แต่การฆ่าด้วยการไม่จองเวรนั้น ทุกฝ่ายมีแต่ได้ ไม่มีเสีย ดังเรื่องจริงข้างต้น วัยรุ่นที่เป็นฆาตกรได้ชีวิตใหม่ ส่วนหญิงผู้นั้น ก็ได้ลูกคนใหม่มาทดแทนคนเก่าที่ตายไป

การฆ่าอย่างหลังนี้แหละที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ เป็นการฆ่าอีกแบบหนึ่งที่นอกเหนือจากการไม่ว่ากล่าวตักเตือน ดังที่ได้เคยตรัสเทียบเคียงกับการฝึกม้า กล่าวคือม้าที่ฝึกไม่ได้ ย่อมถูกฆ่าทั้งฉันใด ผู้ใดที่พระองค์ฝึกไม่ได้ พระองค์ก็ทรงฆ่าทั้งฉันนั้น

ยังมีการฆ่าอีกแบบหนึ่งที่ชาวพุทธควรใส่ใจกันให้มากๆ การฆ่าแบบนี้ต้องอาศัยความเอื้ออาทรเช่นกัน แต่เป็นการเอื้ออาทรต่อตนเอง

เอื้ออาทรต่อตนเองคือการรักตน ไม่ปรารถนาให้ตนเป็นทุกข์ ด้วยเหตุนี้จึงพยายามหาหนทางป้องกันตัวเองไม่ให้ทุกข์เข้ามากระทำร้าย คนเป็นอันมากรักตนด้วยการหาสิ่งเสพมาปรนเปรอประสาททั้งห้า หรือด้วยการดักดวงทรัพย์สมบัติสะสมอำนาจ ไล่ล่าหาชื่อเสียง แต่แล้วกลับกลายเป็นทุกข์

เป็นการสร้างทุกข์ให้แก่ตนเอง ทุกข์เพราะ
แก่งแย่งแข่งขันกับผู้อื่น ทุกข์เพราะคอยปกป้อง
หวงแหนไม่ให้ใครมาแย่งชิง ทุกข์เพราะสิ่งเหล่านี้นั้น
เสื่อมทรุดแปรเปลี่ยนไป หรือถึงแม้สิ่งเหล่านี้นั้นยังไม่
แปรเปลี่ยนไปให้เห็น แต่ก็ต้องทุกข์ เพราะรสชาติแห่ง
สุขจางคลายไป

ทุกข์เหล่านี้กล่าวอย่างถึงที่สุดก็ล้วนมีสาเหตุ
จากความยึดมั่นถือมั่นว่าเที่ยงและเป็นตัวตน ซึ่ง
โยงยึดอยู่กับความสำคัญมั่นหมายว่าเป็นเราเป็น
ของเรา พูดอย่างท่านอาจารย์พุทธทาสก็คือ เกิด
“ตัวกู ของกู” ขึ้นมาในจิตใจ “ตัวกู ของกู” นี้
แหละที่ทำให้เกิดวงจรแห่งความทุกข์ขึ้น เพราะ
เมื่อมีตัวกูขึ้นมา ก็จะต้องมีสิ่งที่มาคุกคามตัวกู
ทันที ทำให้ตัวกูถูกบีบคั้น จนเสื่อมทรุดดับไป
ในที่สุด (ชรามรณะ) อาทิเช่น เมื่อรู้สึกสำคัญ
มั่นหมายว่า “กูเก่ง” ก็ย่อมเกิดความระแวงหรือ
ความกลัวว่าคนอื่นจะเก่งกว่ากู เวลาเห็นใครมี
ความสามารถมากกว่า หรือใกล้เคียงกับตัว ก็
จะรู้สึก “กูผู้เก่ง” ถูกกระทบ เกิดความอิจฉา
ไม่พอใจ เหล่านี้คือความทุกข์ที่มี “กู” เป็นผู้รับ
ไปเต็มๆ เกิดความรู้สึกว่า “กูทุกข์”

ท่านอาจารย์พุทธทาสได้พร่ำสอนว่า อย่า
ปล่อยปละยให้เกิดตัวกูขึ้นมา เริ่มตั้งแต่เวลา
เกิดผัสสะ ไม่ว่าตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูก
ได้กลิ่น ลิ้นรับรส กายได้สัมผัส ให้มีสติเข้าไป
กำกับ สักแต่ว่ารับรู้ ไม่ปล่อยให้เกิดตัวกูเป็น
ผู้เห็น ผู้ได้ยิน ฯลฯ หรือเมื่อเกิดเวทนาตามมา
จะร้อนหรือหนาว เจ็บหรือสบาย ก็ให้มีสติ รับ
รู้เวทนาที่เกิดขึ้น แต่อย่าให้เกิดตัวกูเป็นผู้ร้อน
ผู้หนาว หากขาดสติ ก็จะทำให้เกิดตัณหาต่อจาก
เวทนาทันที เกิดความอยากได้ใกล้ชิด หรือ
อยากผลักไสให้ไกลห่าง แล้วก็ประดังต่อไปเป็น
อุปาทาน ภพชาติ ตามด้วยชรามรณะ แล้วก็
ต่อไปสู่ทุกข์ในที่สุด

เห็นได้ว่าวงจรแห่งความทุกข์เกิดขึ้นเมื่อขาด
สติ ปล่อยให้ตัวกูเกิดขึ้น ไม่ว่าในขั้นผัสสะ หรือ
เวทนา ถ้าไม่อยากให้เกิดทุกข์ วิธีที่ดีที่สุดก็คือ
ตัดวงจรนี้ให้ขาดก่อนที่มันจะลามไปสู่ความทุกข์
วิธีตัดวงจรนี้ก็คือการมีสติกำกับ ระวังตัวกูไม่ให้
เกิดตั้งแต่ขั้นผัสสะ หรือถ้าไม่ทัน ก็ใช้สติเข้าไป
ดูเวทนา ตัวกูก็จะไม่เกิดขึ้นมาเป็นเจ้าของเวทนา

พูดอีกอย่างคือ ถ้ารักตัวกลัวทุกข์ ก็ต้องกลัวที่จะ “ฆ่า” ตัวกูเสียตั้งแต่ต้นมือ อันจะเป็นการตัดตอนวงจรอุปาทนหรือวงจรแห่งความทุกข์ ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งว่า วงจรแห่งปฏิจจสมุปบาท

ที่จริงท่านอาจารย์พุทธทาสยังแนะนำเรามากกว่านั้น ตัวกูนั้นเกิดจากอวิชชา มีอวิชชาเป็นแม่ ดังนั้นท่านจึงสอนว่า “เมื่อแม่ของมันเป็นคืออวิชชา ก็ให้ฆ่าแม่ของมันเสีย ด้วยวิซชาหรือปัญญาที่รู้ว่าไม่มีอะไรที่ควรยึดมันถือมัน”

สรุปก็คือ เราต้องเรียนรู้ที่จะฆ่าทั้ง “ตัวกู” และ “แม่ของตัวกู” คืออวิชชา

การฆ่าอย่างนี้แหละที่เป็นการฆ่าตัดตอนอันประเสริฐสุด ฆ่าตัดตอนอย่างนี้แหละที่ชาวพุทธควรส่งเสริมกันให้มากๆ แทนที่จะไปสนับสนุนการฆ่าตัดตอนแบบอื่นๆ ซึ่งไม่ได้ช่วยตัดตอนวงจรอุปาทนแห่งความทุกข์ทั้งในสังคมและในจิตใจอย่างแท้จริงเลย

การฆ่าตัดตอนอันประเสริฐนี้ ทำไม่ได้ง่ายนัก แต่ก็ไม่ยากเกินไปหากเรารู้จักเอื้ออาทรต่อตัวเองอย่างถูกต้อง ที่แล้วมาเรารักตัวเองไม่ถูก

ต้อง เพราะไปเอื้ออาทรต่อกิเลสและอวิชชาเสียมากกว่า

ขอให้หันกลับมาดูจิต หมั่นพิจารณาตน ดำรงสติให้มั่น แล้วปัญญาจะเกิดในที่สุด เมื่อนั้นเราจะรู้จักวิธีฆ่าตัดตอนวงจรแห่งความทุกข์ และเข้าถึงชีวิตที่สุขเกษมศานต์อย่างแท้จริง*

* วารสารเสขิยธรรม ฉบับที่ ๕๗ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๖

เครือข่ายพุทธิกา

การจะรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนนั้นมีใช้หน้าที่ของใครคนหนึ่งหรือบุคคลใดเพียงกลุ่มเดียวทั้งมิใช่เป็นความรับผิดชอบที่จำกัดอยู่กับพระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคนและเป็นความรับผิดชอบที่พระพุทธรองค์ทรงมอบหมายแก่พุทธบริษัททั้งหลาย

ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พระพุทธศาสนาประสบภาวะวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและกลับมามีความหมายต่อสังคมไทย รวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก

ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายพุทธิกา” จึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการมีองค์กรประสานงานในภาคประชาชนสำหรับการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

เครือข่ายพุทธิกา ประกอบด้วยองค์กรสมาชิก ๙ องค์กร ได้แก่ มูลนิธิโกมลคีมทอง มูลนิธิเด็ก มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุขภาพไทย มูลนิธิสานแสงอรุณ มูลนิธิสายใยแผ่นดิน เสมสิกขาลัย มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ และกลุ่มเสขิยธรรม

